

STAN RZECZY

CALL FOR PAPERS

HEREZJA

Mogłoby się wydawać, że herezje to nie jest temat szczególnie naglący w obecnej polskiej sytuacji. Po pierwsze jednak, nawet w najgorszych czasach, w najgorszych okolicznościach, wolno albo wręcz trzeba myśleć o sprawach nie wprost z naszą sytuacją związanych.

Leszek Kołakowski, *Herezja*

Książki heretyckie należy czytać, a nie palić, ponieważ zdarza się, że znajduje się w nich prawda.

Jan Hus, *De libris hereticorum legendis*

Postanowiliśmy poświęcić kolejny numer czasopisma „Stan Rzeczy” pojęciu herezji. Chcemy sprawdzić, jak działa we współczesnej debacie jego dialektyczny potencjał. Interesuje nas, jak pojęcie herezji może funkcjonować nie tyle w teologiach różnych wyznań i religii, ale przede wszystkim w filozofii, naukach społecznych i humanistycznych. W jaki sposób pojęcia herezji może użyć antropolog, ekonomista, kulturoznawca, filozof, religioznawca czy socjolog? Interesują nas zarówno teksty teoretyczne, które zajmują się samą kategorią herezji, jak i studia szczegółowych przypadków (fenomenów historycznych).

Herezja stanowi wezwanie do zmiany, jest zakwestionowaniem zastanego porządku. Wydaje nam się ciekawym zwierciadłem dla świata w okresie interesujących, a często nawet niepokojących przemian. Historycznie pojęcie herezji (gr. *hairesis* – „wybór” lub „rzecz wybrana”) jest jedną ze źródłowych kategorii myśli chrześcijańskiej. Terminem tym

określano wewnętrzne napięcia i konflikty we wczesnej chrześcijańskiej wspólnocie (Gal 5, 20; 1 Kor 11, 18n) albo też wprost błędne nauczanie– „odstępstwa” (2 P 2, 1; Tyt 3, 10). Niezwykle interesujący jest kontekst, w jakim występuje w Dziejach Apostolskich (Dz 24, 14), gdzie stanowi część mowy Pawła z Tarsu do rzymskiego namiestnika Jerozolimy w obecności żydowskich oskarżycieli, którzy zarzucali mu sianie religijnego zamętu: „To jednak wyznaję przed tobą: według drogi, nazywanej przez nich sektą [*hairesis*], służę Bogu moich ojców, wierząc we wszystko, co napisane zostało w Prawie i u Proroków”. W tym fragmencie to właśnie chrześcijaństwo zostaje opisane jako „wybór” – a więc „herezja” – jeżeli spojrzeć na nie z punktu widzenia wyznawców ortodoksyjnego judaizmu. Można jednak za pomocą tego pojęcia opisywać także zjawiska społeczne i kulturowe niezwiązane z tradycją chrześcijańską. Jesteśmy ciekawi, jak kategorią herezji mogą posługiwać się arabiści, judaiści czy też badacze kultur i religii Dalekiego Wschodu, Ameryki Południowej czy Afryki.

Herezja jest dialektycznie związana z pojęciem ortodoksji. Wyznaczanie kanonu jakiejś tradycji lub ustalanie obowiązującego modelu kulturowego czy społecznego wiąże się z uznaniem całej mnogości innych wariantów za błędne (ortodoksja vs. heterodoksja). Ma to ogromne skutki społeczne. Określenie kogoś „heretykiem” stanowi podstawę do wykluczenia go ze wspólnoty i wyciągnięcia wobec niego szeregu prawnych konsekwencji (z karą śmierci włącznie). Analiza sposobów radzenia sobie z herezją i heretykami (m.in. takich środków zaradczych jak ekskomunika, inkwizycja, cenzura) także leży w kręgu naszego zainteresowania. Za równie ciekawe uważamy losy „herezjarchów” – ludzi, którzy, wykraczając poza obowiązujący model religijny, kulturowy, popychali losy cywilizacji w zupełnie innym kierunku.

Zapraszamy do nadsyłania tekstów poświęconych temu zagadnieniu w następujących obszarach tematycznych:

1. Pojęcie herezji jako narzędzie antropologa, ekonomisty, kulturoznawcy, filozofa, religioznawcy lub socjologa.
2. Herezja w chrześcijaństwie, islamie, judaizmie, buddyzmie, hinduizmie, taoizmie i innych tradycjach religijnych.

3. Szczególnie narażeni na herezję: mistycy, prorocy, uczeni.
4. Wielcy „herezjarchowie” – wpływ „heretyckich” myślicieli na rozwój/upadek kultury.
5. Pisarze jako heretycy, literatura jako herezja – perspektywa literaturoznawcza.
6. Herezje – studia przypadków. Herezje i heretycy w dziejach różnych tradycji religijnych i kulturowych.
7. Powroty herezji: długie życie heretyckich idei, rehabilitacje i powroty.
8. Sposoby zwalczania herezji: cenzura, ekskomunika, kary religijne, inkwizycja itp.
9. Skutki herezji: społeczne, moralne, kulturowe i polityczne. Herezja a zmiana społeczna.

/// Prosimy o przesyłanie zgłoszeń zawierających tytuł, abstrakt o długości około 500 słów, nazwisko autora, afiliację i e-mail kontaktowy na adres redakcja@stanrzeczy.edu.pl do **15 października 2019 roku**.

/// Autorzy przyjętych abstraktów zostaną zaproszeni do przygotowania artykułów w terminie do **15 lutego 2020 roku**.

/// Wszelkie pytania prosimy kierować do **dra Michała Rogalskiego**, redaktora prowadzącego numer (michal.f.rogalski@gmail.com).